

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

124. An donatio facta quæ Capucinis, Minoribus, PP. Societatis Iesu, sit
valida? Et an prædicta Religiones possint succedere, ab inuestato? Et an
donatio facta supradictis Religionibus, vel alicui ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

nihilominus inter bona humana & temporalia computatur, sicut etiam alia actiones, & iura, quae à Insuperitis bona incorporalia nominantur, ergo postquam haec transeunt in dominium Ecclesiae, omnia sunt Ecclesiastica bona, ac proinde eandem immunitatem iure diuino induunt. Vnde idem exemplum & argumentum sumi potest ex bonis à quocumque inferiori, sed priuato domino Ecclesiae donatis: nam postquam donatio habuit suum effectum, nec donator, nec Rex temporalis potest illa contingere, nisi quantum iura canonica disponunt, vel si quid fuerit in donatione ipsa per aliquod iustum pactum exceptum; ergo idem est de quocumque priuilegio in temporalibus Ecclesiae dato à potestate ciuili, nam cuiuscumque gradus, vel ordinis sit, reuocari non potest per quantumque potestatem ciuilem, licet superior, vel etiam suprema sit. Ita Suar. & post illum Themo in dec. Archiepiscopi Olyssipon. p. 1. dec. 98. n. 21.

Sup. hoc in Ref. preterit. §. vlt. & legem doctrinam alterius Ref. eius not.

2. Notanda est etiam hinc obiter doctrina Bart. in l. qui Rom §. Flauius ff. de verb. sign. dicens, quod eo casu quo res aliqua hac mihi lege donatur, ut post mortem meam perueniat ad Ecclesiam possit donator eiusmodi pactum quandoquidem me uiuente & superstite reuocare, irreprehensibilem uocant Raph. Cuman. Francisc. de Albergot. referente Paul. de Castr. in d. §. Flauius. p. 1. & ad text. in l. 1. de seru. expor. quo Bart. nititur, respondet, tum scilicet in serui persona loqui, cui cum perfecte ius non acquiratur, minime inquirunt, mirandum est quod reuocari facile possit. Quasi secus sit in Ecclesia, eique ex tali pacto ius perfecte atque irrevocabiliter acquiratur. Et in hanc sententiam allegat Cast. etiam Io. Andr. in addit. ad Speculator. in tit. de inst. edit §. nunc uero aliqua. incip. per superiora, &c. cui sententiae consentaneum esse videtur, quod Ecclesiae ex pacto donationis, non tantum actio personalis, uerum etiam dominium, & rei uendicatio acquiratur, l. fin. in fin. C. de sac. Eccl. Iac. Thoming. dec. §. 1. n. 6. & sic sola donantis poenitentia ad acquiritae actionis reuocationem non est sufficiens, quando donatarij interest, eam non reuocari.

3. Itaque dicendum est sententiam Bart. non habere locum, quando pactum donationi appositum in fauorem tertij absentis, conceptum fuit in utilitatem Ecclesiae, pietatis uel causa, tunc enim non esse locum poenitentiae docuit Bald. in l. sicut ab initio. in fin. C. de off. & oblig. idem Bald. in l. mandatum, C. mandati. n. 6. Alex. in d. §. Flauius. n. 8. ad fin. in l. si pecuniam, ff. de cond. ob. caus. col. 1. ubi Alex. n. 1. & Bald. N. m. de dote 6. p. prim. §. 1. quibus omnibus adde Mart. Mag. in suo Tr. l. u. vid. Historico. Polit. de Aduocat. arm. c. 9. n. 109. & 323.

RESOL. CXXXII.

An donatio facta Ecclesiae nondum constructae, uel Collegio nondum erecto sit ualida?

Ex quo a fortiori colligitur Collegio nondum erecto, & Ecclesiae nondum constructae posse concedi priuilegium. Ex p. 8. tr. 6. Ref. 125.

§. 1. Videtur negatiue respondendum ex c. Abbate sane, §. nec pro eo, de sent. & re iudic. lib. 6. ubi, Praesertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua donatio fieri non debet.

2. Sed ego contrariae sententiae adhaereo; quia licet regulariter, donatio non possit fieri ei, qui nondum existit in rerum natura, ea ratione, quia cum sit contractus, requirit acceptationem, & praesentiam personae, cui res donata acquiratur; tamen secundum probabilem opinionem aliorum, in donatione facta ad pias causas, hoc nunquam deficit; quia Deus, cuius intuitu donatio fit, semper est praesens, & acceptat. Ita Felin. c. de p. 1. n. 7. Moh. l. 2. de inst. disp. 263. vers. Felinus, Thefaur. dec. Pedem. 70. n. 10 Steph. Garc. loc. cit. & alij, quos refert Tiraquell. de priu. pie. caus. prim. 115.

3. Ad textum uero in contrarium allegatum ex cap.

Abbate, respondeo cum Gonz. in reg. 8. Cancell. gloss. §. 7. n. 81. & Grat. 1. 2. discept. for. c. 38. quod illa non est decisio, & sententia Papae, sed allegatio partis, ut patet ex lectura eiusdem text. Nam allegatio unius partis incipit post princ. à uersic. Allegabatur autem pro parte uestra, & durat usque ad uersic. Pro parte altera dicebatur: & in prima allegatione continetur dicta uersic. Praesertim quia Monasterio, &c. Allegatio autem partis in textibus narrata, non facit ius, in c. dilectus 64. de prob. Gloss. magna uers. Vel sic uerid. in l. 1. C. quando non petent. par. Roman. cons. 191. incip. Venerabilis, n. 4. Ialon in l. 1. n. 38. ff. de off. eius. Felin. in c. 1. n. 18. de conf.

4. Ex his adde, quod Ecclesiae construendae potest fieri donatio ex causa dotis, ut probat, aliis relatis, Lambert. lib. 1. p. 1. q. 5. a. 10. & Ecclesiae edificatae, reuocari non potest, ut docet idem Lambert. loc. cit. q. 9. a. 4. n. 2.

5. Hinc à fortiori colligitur cum Garcia c. 1. de Beneficiis, p. 5. c. 7. n. 50. Guid. Papa dec. 267 & ibi. Addit. & Panor. in c. ad audientiam. 1. de Eccl. edific. Collegio nondum erecto, & Ecclesiae nondum constructae concedi posse priuilegium. Quoniam futuro Collegio, uel Ecclesiae construendae potest legari, ac haereditas relinqui, l. seruos 17. ff. de alim. seruos. 35. ff. de liber. caus. Panor. in c. nos quidem. n. 2. de test. Angel. cons. 135. incip. Panorm. sub n. 1. Itē futuro officio seruitus imponi potest, l. si seruitus 22. §. futuro ff. de seru. urban. praed. Hinc est, quod non efficitur caducum legatum relictum ad alicuius Ecclesiae constructionem, etiam si locus adificio non fuerit designatus, c. 3. de test. & ibi Glossa uer. in loco, & post omnes resoluit Couarruuias ib. n. 12. Ergo Ecclesiae nondum constructae, & Collegio nondum erecto, concedi etiam poterit priuilegium, quod tamen incipit habere vires, quando constructa fuerit Ecclesia, uel erectum Collegium: ac proinde concessio censetur facta ex nunc pro tunc, ut docet Panorm. in d. c. ad audientiam.

RESOL. CXXXIV.

An donatio facta Capucinis, Minoribus, PP. Soc. Iesu sit ualida?

Et praedictae Religiones possint succedere ab intestato. Et an donatio facta praedictis Religionibus, uel alicui Religioso particulari sit irrita per modum legati? Ex p. 8. tr. 6. Ref. 104.

§. 1. Respondeo, talem donationem invalidam fore, eo quod tam Capucini, & Minoris, quam domus professae Soc. Iesu, sunt incapaces huiusmodi dominiorum; unde nec possunt haec Religiones ab intestato succedere. Propter eandem rationem, quia sunt incapaces perpetui dominij, etiam in communi. Ceterum non esset irrita donatio facta per modum legati, quia cum legatum non sit per modum rei stabilis, ac perpetui redditus, sed per modum temporalis elemosinae, haec Religiones capaces sunt. Et ita docet Amicus in Curs. Theol. t. 5. diff. 18. sect. 7. n. 103.

2. Sed non deserau hinc apponere uerba Rodriguez, in sum. t. 1. c. 166. n. 6. ubi sic ait. [La donacion entre uos hecha a vn Frayle Menor de la regular Obseruancia de que cada año se le den cinquenta ducados por todo el tiempo de su vida para comprar libros, y para estudiar Theologia uale, aunque el que hizo la tal donacion obligaga para su paga vna renta de cierta posesion. Esta conclusion prouea Abad, diciendo, que aunque Bartolo se alegue por la parte contraria, como algunos lo contradicron, pero tãbien tiene nuestra conclusion, considerada la mente de sus palabras, y se prouea; porque para esta donacion no se quita la mendicidã que el dicho Frayle professo, pues puede pedir por Dios, lo que le es necesario para sustentur su vida, lo qual se cõfirma, porque vale el legado anal dexado à los Frayles Menores para la lampara del Santissimo Sacramento, y para el culto Diuino, como lo tiene Bart. y Nauar. y mas respõda. de ce

dece la Iglesia de Dios por hombres doctos, que por láparas y blandones encendidos. Verdad es, que ni el dicho Frayle, ni su Conueto adquiere la propiedad desta donacion, porque conforme derecho son incapaces della, solamente le es concedido el uso della, el qual no puede pedir con action juridica delante del juez, solamente puede implorar su officio, para que haga cumplir la voluntad del que hixo la dicha donacion, y se le de por via de limosna, a la qual limosna esta obligada la dicha possessio, la qual possessio qualquiera que la tuuiere, la terra con la carga desta limosna, y desta manera se ha de entender lo que dize Abad. Ita ille. Sed de hac questione alibi fuse a nobis dictum est.

RESOL. CXXV.

An donatio facta inuitu paupertatis, vel sanctitatis sit valida, paupertate vel sanctitate non existente? Et in tali casu cui est facienda restitutio: Ex part. 8. tr. 6. Ref. 109.

1. **C**asus est quotidianus, & circa illum Fernandez in exam. Theol. mor. p. 1. c. 16. §. 5. m. 3. & segg. sic ait: Res est aded a Doctoribus agitata, vt quid inter eos conitet, ferre ignoretur. Veritas quidem est, si donans animum habeat tantummodò dandi, si vera sit paupertas, & sanctitas, propter quas dat, & nõ aliter, donationem tantum valere, quantum vera est paupertas, & sanctitas, aut fallã, quia donatio non extẽditur vltra donãtis intentionẽ, & idẽ hypocrita, & fictus pauper ad restitutionem tenetur, vel non tenetur, iuxta donãtis intentionẽ. Hęc veritas aded manifesta est, vt probatione nõ indigeat. Ita Alen. in 4. p. q. 89. membr. 3. Altifiod. li. 4. de restit. Adrian. in 4. Molin. disp. 2. 10. Nauarr. c. 27. n. 107. Nec admittenda distinctio Caietan. v. Restitutio, de eo, qui se fingit ad solam simulandam paupertatem, aut sanctitatem: nam validitas donationis non pendet ex intentione donatarij, sed solius donantis. Atque idẽ hæc casualis donatio virtualiter est condicionalis.

2. Quid dicendum in praxi quotidiana? Respondeo. Crediderim cum distinctione esse loquendum; nam vel elemosyna fuit in magna quantitate, vel in minima, vt regulariter fieri solet. Dico igitur, si fuit in magna quantitate, existimandum donatorem inuoluntarie, & inuitum dedisse; ac proinde non transfuisse dominium: si verò fuit in minima, dedisse absolute pro Christi amore. Et in hac minima quantitate vera est Soti opinio 9. de iust. q. 7. a. 3. ad 4. & Molinã cit. disp. 3. Cui faciendũ est talis restitutio? Respondeo, Pauperibus, dixerunt Alen. Adrian. Medin. & Nauarr. locis cit. Eorum ratio est, quia dantes Christo dederunt: & idẽ Christi hæredibus sunt restituenda; hæredes verò Christi sunt pauperes, & pia opera. Verior tamen est Soti opinio asserentis esse faciendam donatori. Probatur ex argumenti adducti reorisione, quia donans ob sanctitatem, vel sanctam paupertatem, nec Christo, nec pauperi voluntarie donauit, cum non subsistat causa, seu potius conditio, sub qua dedit huic particulari pauperi, & non alij. Quæ ratio Molinam Theologum conuicit loco allegato, ad assentiendum Soto. Fateor veram esse opinionem oppositam, si iuxta eorum placitum faciendã esset minutarum elemosynarum restitutio. Cum enim aliter fieri non possit ob multitudinem donatorum, censenda est eorum voluntas esse, vt fiat aliis pauperibus. Hęc omnia Fernandez vbi supra.

4. Sed absolute negatiuam sententiam ex Neoterics tenet Lessius lib. 2. c. 17. dub. 5. n. 33. Valq. opusc. de restit. c. 7. dub. 10. n. 33. & alij Probatur Primo, quia communis regula iuris est, quod nemini debeat sua fraus, aut dolus patrocinari, c. de litis de dolo, & contum. Patrocinaretur autem huiusmodi personis dolus, & fraus, si illarum dominium acquirerent. Secundo, quia est contra principiu illud morale Ethicor. 4. c. 1. quod est error

tollat voluntarium. Tertiò, quia satis constat, quã excecabile vulgò sint tales imposturae, & quã odibiles omnibus quantumque voluntatem donantium auertant, qui si scirent prædictas fictiones, & dolos, nullo modo darent. Quarto, quia, communiter loquendo, huiusmodi elemosynæ non dantur absolute & simpliciter propter Deum, sed sub conditione saltem implicita veritatis causæ, ob quam donantur, nempe veræ necessitatis, & paupertatis: potius igitur censendum est elemosynas, ea fraude collectas, restituendas esse. Quintò, quia possessio per dolum, & fraudem obtenta, non debet ei suffragari, qui illam per dolum obtinuit, nec reddit tutum in conscientia obrimentem.

5. Omnes supradictæ sententiæ sunt probabiles. Mihi verò placet asserere, quod si mendici, & ægroti reuerã causam aliquam mendicitatis, & ægritudinis habeant, maiorem tamen fingunt, vt facilius homines ad commiserationem alectant, & maiorem stipem colligant, non peccare illos contra iusticiam, nec ad restitutionem teneri, etiã nisi erogatores elemosynarum non illas donarent, si scirent illorum malitiam, & maiorem fictionis maioris causã, quam haberent; tolerabilis enim est deceptio ista, quæ homines ad benefaciendum propter Deum commouet, propterea enim, vt ait D. Chryostomus homil. 28. ad populum Antiochenum, pauperes ad fores Ecclesiarum sedent, vt nos ex hoc spectaculo multum capiamus vtilitatis, & simulatio illa pauperum potius vitium est nostrum, quã illorum; coguntur enim eas artes excogitare, vt nostram duriciem inflectant; tot enim oribus a nobis petunt stipem, quot habent vlcera, quot fingunt vulnera. Et ita docet Fagundez de contractib. lib. 4. c. 4. n. 9. & alij.

RESOL. CXXVI.

An donatio ob causam præteritam, vel præsentem, si causa non subsistat, sit valida? Et ex doctrina huius questionis multi alij casus valde notandi, quia aliqui eorum sæpe contingunt in praxi, inferuntur, & aliqui alij nouiter quaruntur, & explanantur. Ex p. 8. tr. 6. Ref. 89.

1. **R**espondeo negatiue, vt si res absolute donatur, & error non sit circa substantiam rei donatæ, vel personæ donatarij, sed circa conditionem accidentariam, non est irrita, sed potest irritari, cognito errore, quem donatarius tenetur detegere, nisi animus fuerit absolute donandi. Quod si non cõstet de tali animo, & affectu donantis, quando scilicet causa non subest, tunc colligendum est ex conditione dantis, & accipientis, & rei donatæ, & conditione causæ: si enim causa, ob quã datur, non est principalis, sed secundaria, ob quã hęc, & nunc solum se applicare ad donandum, & extat aliqua causa principalior, tunc donatio non est censenda irrita, etiã si illa causa secundaria non extet, vt patet exemplo allato. Item, cum datur elemosyna pauperi simulãti fidem Catholicam, vel sanctitatem; nam principalis causa est paupertas: potest tamen donatio hęc reuocari, si error ei causã dedit. Deinde, etsi causa principalis, ob quam datur, non extet, si tamen conditio donantis, vel rei donatæ est talis, vt putetur nolle obligare ad restitutionem, poterit donatarius retinere. Hinc sæpe fit, vt qui simulatione sanctitatis, paupertatis, vel infirmitatis, vel obsequiorum aliquid impetrauerit, non teneri ad restitutionem, quia donatores non censentur id onus velle imponere, si tamẽ donator putetur velle, vt id quod per fraudem acceptum est, restituatur, restituendum erit, maxime si quantitas est notabilis. At si dubium sit de animo, pro ratione dubij aliqua pars est restituenda: restituatur autem id, quod ficta sanctitate obtentum est, veris pauperibus, nam talis censetur animus dãtis, nisi donator sit notus, & res sit notabilis, & ipse putetur velle, vt sibi restituatur, alioquin si res sunt minutæ, vel ignoti

Sup. hoc in tom. 4. tr. 7. Refol. 56. §. Verum.

Sup. hoc in Ref. præterite & in tom. 4. tr. 7. Ref. 56a per totam, & signanter. §. 1. & 2.